

**Муниципальный этап республиканской олимпиады
школьников по марийскому языку и литературе
2021 - 2022 учебный год
9 класс**

Чылаже – 124 балл.

Пашалан 180 минут пуалтеш.

1. Шомак-влакым кызытсе мутерын (2011 ий) йодмыжо почеш марла возен ончыктыза.

Падеж, дополнений, второстепенный член, определений, кум точка, предложений, слог, ударений, интонаций, дефис.

(5 балл: кажде мутлан 0,5 балл)

2. Сложный мут-влакым чын возыза.

Кугу+парня, йол+вурго+лу, лудо+иге, йӱаш+кочкаш,
олык+да+курыкмарий.

(5 балл)

3. Кӱэмалтше савыртыш-влакым умылтарыза.

Кӱсеным оварташ, нӱшкӧ пила гай йыгаш, нулен ашнаш, ломыжыш савырнаш, кеч пӱям пӱяле.

(5 балл)

4. Кӱлеш чарналтыш пале-влакым шындыза, ойлончым синаксически лончылыза.

Тыште каваш шуйналтше пӱнчӧ ракете гай кошар вуян кож кудыр парчан куэ ужар сывыным чиен шогалше нӧлпер мотор ерым авырен шогат.
(П. Емельянов.)

(10 балл: чарналтыш палым чын шындымылан – 5 балл,
ойлончым чын лончылымылан – 5 балл)

5. Кычыраш шомаклан синоним радамым ыштыза.

(5 балл: 5 мут деч шагал огыл синонимым ончыктен гын)

6. Мут-влакым состав дене лончылыза.

Кадыртылына, олмапуштем, нимоланат, туныктен (ойлыш),
молгунамсыла.

(5 балл)

7. Схемылан келшыше шомак-влакым кычал муза:

(5 балл: кажде чын мутлан 1 балл)

8. Термин-влакым умылтарен возыза.

Орфографий, орфоэпий, пунктуаций, морфологий, синтаксис.

(5 балл)

9. Текстым могай стиль дене возымо? Стиль ойыртемным палаш полшышо ойыртемным умылтарыза.

Уло вий дене лупшалтын, толын керылте окнашке көгөрчен. Да эше
ынеж кае, нерже дене яндам чўнга, шулдыржо дене перкала, пуйто ала-мо
нерген каласынеже. Шинчаончалтышыже шыде. (М. Ушакова.)

(5 балл)

10. Текстште 10 йонгылышым (орфографический, пунктуационный да диалект) йонгылышым ончыктыза.

Тыге мутланен ме моча дек савырнышна. Пече воктенак пошлык вара
кўжгытрак пызле шога. Тушто кайык-влакын чыгымалтыме йўкышт шокта.
Логыжо, выле-вылыже да ёрышыжё иктыш чумырген пызле кичкым
сўвызат кайык пазар веле. Нуно мемнам ужычат рўжге кынелын умбакыла
чонештышт. (Н. Лекайн.)

(5 балл)

11. «Ончыкылыкем тыгайым ужам» шонкалымашан текстым возыза.

(10 балл: 5 балл – содержания, 5 балл – йылме могырым аклымаш)

12. Ик чын вашмутым ойырен налза.

А) С.Г. Чавайнын «Акпатыр» драмыштыже действий кушто эрта?

- 1) Корай ялыште да Элнет серыште
- 2) Пекеш Савийын суртыштыжо
- 3) Корай ялыште
- 4) Элнет серыште

Б) Г. Алексеевын «Пөрт» лирический новеллыштыже мыняр суртан ял нерген ойалатеш?

- 1) 3
- 2) 50
- 3) 30
- 4) 70 наре

В) Г. Алексеевын «Шочмо мландын шокшыжо» новеллыштыже шонго куэ дене мо лийын?

- 1) кўдырчō рашкалтен
- 2) тўтан мардеж налын шуэн
- 3) волгенче перен
- 4) кошкен шогалын

Г) К. Коршуновын «Аксар ден Юлавий» драмыштыже могай пайрем ончыкталтын?

- 1) Семык
- 2) Сўрем
- 3) Агавайрем
- 4) Ёярня

Д) Ю. Рязанцевын «Ава шүм» балладыштыже эрге молан верчын авадын шүмжым лукташ ямде?

- 1) сай илышлан
- 2) оксалан
- 3) йöратымашлан
- 4) окса ден йöратымашлан

(5 балл: кажне йодышышто чын вашмутлан 1 балл дене)

13. Палемдыме ужашым могай произведений гыч налме? Произведенийын лүмжым да авторжым палемдыза.

А) «Кызыт мыят олаште, шуко пачашан кў полатыште илем. Уке-уке да шочмо велем шарналтем, шинчаште ялем сўретлалтеш. Теве тудо, шочмо Эгерсолам, кайык гаяк кок кужу шулдыр-уреман. Кужу теле йўд тымыкыште шўдыр-влак йымалне шыпак нералта, мўндыркö-мўндыркö ийын кая. А эрдене, кунам озашт шокшо пöрт гыч йўштышкö, пашашке каяш лектыт, тунамже сурт-влак пуйто кавашкак эплын ийын кўзат».

Б) «Уремышке кас юалге волен. Ынде мыняр сутка, чарныде, тыгыде йўр шыжен да тевыс кызытат выжге гына велеш. Чара шоген кодшо пушенге-влак йымалне кийыше нарынче лышташ-влак суралгаш да шемемаш тўналыныт. «Шўтлышö пыл-влакше утыр ўлыкö воленыт да Онтон Йыванын шүмжым утларак нелын пызыреныт».

В) «Вагоныш шичмешке, Начукын шүмжылан йöсын-йöсын чучын колтыш. «Кушко каем?» - шоналтыш тудо. Ўдырын шонымашыжым шижшыла, вагон йымачын ончыч шуэнрак, вара чўчкыдын «куш-куш-ш-шко, куш-ко, кушко» шокташ тўнале. Вашке ола шенгелан кодо. Йўд. Пассажир-влак малат».

(6 балл: ужаш-влакым могай произведений гыч налмым палымылан – 1 балл дене, авторым палымылан – 1 балл дене)

14. Произведенийын жанржым да авторжым палемдыза.

- А) «Пиал»
- Б) «Кинде шултыш»
- В) «Шонго мичуринец»
- Г) «Опак Микита»
- Д) «Акпатыр»
- Е) «Югорно»
- Ё) «Уна»
- Ж) «Мом каласет, Миля?»
- З) «Шочмо мландын шокшыжо»
- И) «Ачамын йӱратыме мурыжо»

(10 балл: произведенийын жанржым
палымылан – 5 балл, авторым палымылан – 5 балл)

**15. Нине ой-влакым могай литературный герой каласен? Лӱмыштым
возыза. Произведенийын лӱмжым палемдыза.**

А) «Тый мыланем кече улат, тый мыланем ужар мланде, чевер олык,
яндар юж лият!.. Тый мыланем шочынат, тый мыланем кушкынат... Ойырат
гын мемнам – виешак!.. Кугезе мландӱмбаке нигунам огеш воч мыйын ойган
ӱмылем!»

Б) «Тау, авай, ончен куштыметлан! А ынде мыйым чапле подвиглан
благословитле. Вучыза, мый сенымаш дене пӱртылам. Ом пӱртыл гын,
Родина верч, геройла кучедалын, вuem пыштем».

В) «Эргым-шешкым, ӱдырем, уныкам-влак, кӱдынем уке улыда гынат,
сугынь мутем каласен кодынем: порын, ваш келшен, ваш полшен илыза. Ен
воштылмо деч утлыза, каура койышдам кудалтыза... Эсен кодса...»

(6 балл: литературный геройын лӱмжым чын
палемдымылан 1 балл, произведенийын лӱмжым палымылан 1 балл)

16. Почеламут корно-влаклан схемым ыштыза. Почеламут стопам, размерым да рифмым палемдыза.

А) Гүжлалше чодырам, ловыкалтше пасум

Ончен каенам куаналын, асун.

Тунам колынам мый өпке мутымат,

Тылат ойлынем, лудшо ен, тудымат.

Б) Шога кожлаже, йылгыжал,

Чүчка кандалгын омо семын.

Уржа пасу ший гай ошемьн,

Ужар-кыналге мундыр ял.

(6 балл: кажне почеламутлан 3 балл дене)

17. Йыван Кырлан творчествожым кө тыге аклен?

«Йыван Кырла – марий калыкын йоратыме поэтше. Тудын произведенийже-влак шонанпыл семын түрлө тусын йўлат. Поэтын ныжылге ший памаш гай яндар поэзийже эше ятыр тукумым кумыландаш тўналеш».

(3 балл)

18. Мо тугай муро?

(3 балл)

19. Герой-влакын могай произведений гыч улмыштым палемдыза. Произведенийын авторжым возыза.

А) Майрук

Б) Васли Йыван

В) Лидия Степановна

Г) Виктор Эманов

Д) Нургалий

(10 балл: герой-влакын могай произведений гыч

улмыштым палымылан – 5 балл, авторым палымылан – 5 балл)

20. Кажне тўшкаште «кумшо утым» муза. Моланжым рашемден кодыза.

- А) «Шылше», «Кинде шултыш», «Комсомол ўдыр»
- Б) дактиль, ямб, хорей
- В) Микуш, Нургалий, Петю
- Г) комедий, повесть, драма
- Д) эпилог, монолог, диалог

(5 балл: кажне тўшкаште «кумшо утым» чын
палемдымылан 1 балл, рашемден кодымылан – 1 балл)

21. Кок слоган стопан ямб дене ныл корнан кўчык почеламутым шонен возыза.

(5 балл)